

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**Післядипломна
педагогічна освіта**

**А.Є. Сіренко
К.І. Ванько**

**Формування інженерного мислення у
дітей дошкільного віку
(матеріали Інтернет-конференції)**

Ф79 УДК 373.2.016

УКЛАДАЧІ:

Сіренко А.Є., завідувач відділу дошкільної освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук;

Ванько К.І., методист відділу дошкільної освіти КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ніколаєску І.О. доцент, доктор педагогічних наук завідувач кафедри дошкільної освіти навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи та мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Борісова І.В., завідувач дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №78 «Джерельце» Черкаської міської ради

Формування інженерного мислення у дітей дошкільного віку. У збірці вміщено матеріали Інтернет-конференції. Теоретичні роздуми педагогічних працівників закладів дошкільної освіти допоможуть краще зрозуміти сутність формування інженерного мислення у дітей дошкільного віку.

Адресовано педагогам закладів дошкільної освіти. - Черкаси: Видавець КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2020.–32 с.

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Протокол № _____ від _____

Черкаси 2020

ВСТУП

Діти – природні дослідники навколишнього світу. Світ відкривається дитині через досвід його особистих відчуттів, дій, переживань. «Чим більше дитина бачила, чула і переживала, тим більше вона знає, і засвоює, тим більшу кількість елементів дійсності вона має у своєму розпорядженні в своєму досвіді, то більша і продуктивніша буде його творча, дослідницька діяльність», – писав класик вітчизняної психологічної науки Лев Семенович Вигодський.

Сучасні дошкільнята – відкриті, швидкі, розкуті, комунікабельні. Застарілі іграшки та ігри не викликають у них особливого інтересу. Як же оновити зміст ігрової діяльності? Як створити умови не лише для формування ігрових умінь, а й для розвитку творчих здібностей, винахідливості, уяви, індивідуальності, фантазії?

Ми часто розмірковуємо над тим, як змалку виховувати художника, танцівника, співака, вчимо дітей грати на різних музичних інструментах... Існує багато мистецьких гуртків та студій для дітей різного віку. А от як виховати інженера? На що варто звертати увагу, аби вчасно виявити таку обдарованість? І як підтримати інтерес до техніки? Адже саме ця професія одна з найбільш затребуваних у сучасному суспільстві.

Під інженерною освітою розуміють спеціально організований процес навчання і виховання на всіх рівнях загальної освіти (включаючи дошкільну) і професійної освіти, при якому форми, методи, зміст освітньої діяльності спрямовані на розвиток інженерного мислення.

Інженерне мислення – це мислення, спрямоване на розроблення, створення та використання технічних інновацій для досягнення найбільш економічних, ефективних і якісних результатів, а також для гуманізації виробництва й праці.

Воно дозволяє бачити проблему з різних сторін і знаходити зв'язки між її частинами, бачити одночасно систему, надсистему, підсистему, зв'язку між ними і всередині них. Інженерне мислення об'єднує різні види мислення: логічне, творче, наочно-образне, практичне, теоретичне, технічне та ін.

Головні з перерахованих видів мислення – творче, наочно-образне і технічне. Всі вони починають формуватися ще в ранньому дитинстві.

Дошкільна освіта це перший рівень загальної освіти, унікальний і самоцінний етап в загальному розвитку людини. Саме на цьому етапі відбувається інтенсивний розвиток дитини – пізнавальне, мовленнєвий, фізичний, художньо-естетичний і соціально-комунікативний; розвиваються психічні функції мислення, пам'яті, уваги і уяви; формуються пізнавальні дії; розвиваються інтереси, допитливість і пізнавальна мотивація. У дошкільному віці є період розвитку, в якому йде переважно засвоєння завдань і мотивів людської діяльності (розвиток пізнавально-мотиваційної сфери), і період засвоєння способів дій з предметами і формування операційно-технічних можливостей. Обидва ці періоди пов'язані з розвитком у дітей передумов інженерного мислення.

Максименко Світлана Олександрівна
вихователь дошкільного навчального
закладу загального розвитку «Струмочок»
Золотоніської міської ради та
виконавчого комітету
Черкаської області

STREAM-ОСВІТА – ВАЖЛИВО І НА ЧАСІ

Анотація. Наших дітей, які сьогодні ще малюки, чекає у недалекому майбутньому ще потужніше пришвидшення невідворотного процесу розвитку науки і техніки. Тож вже нині ми мусимо подбати про те, щоб зростаючому поколінню було легко і комфортно знайти саме ту справу у якій майбутня людина зможе найкраще проявити свої знання, уміння і таланти.

Життя у ногу із сучасним світом вимагає від нас щоденних змін, нашого вдосконалення. Ми мусимо опановувати багато нових знань та навичок.

Суспільство стає високотехнологічним і нові технології дуже швидко змінюються, вдосконалюються. Розвивається наука, техніка, змінюються підходи до найрізноманітніших проблем, що ставить перед нами сучасне життя.

Тому суспільним запитом є створення нових, більш якісних та продуктивніших підходів до навчання і виховання дошкільнят. Ось таким новим інтеграційним підходом до навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку і є STREAM освіта. Адже саме вона забезпечує такий все об'ємний набір необхідних початкових знань, умінь та навичок, що забезпечать у майбутньому правильний вибір напрямку своєї діяльності.

Ми усі розуміємо, що освіту потрібно увесь час змінювати, удосконалювати робити її актуальною, щоб вона відповідала тому рівню розвитку, у якому знаходиться суспільство. Діти мають бути підготовленими до того, що вони закінчать шкільне навчання і зроблять вибір у своєму професійному розвитку, оберуть такі професії, які забезпечать подальший

розвиток інженерної думки, і ми отримаємо нові, високотехнологічні продукти, що будуть задовольняти потреби суспільства. Вже зараз дуже високий суспільний запит на професію інженера. Фахівцям інженерної справи вкрай необхідні знання з біології, математики. Сьогодні треба навчити дитину продуктивно критично мислити, сформувані у дітей цілісне сприйняття світу, навчити їх думати, досліджувати, вигадувати, моделювати, творити. Кожна дитина, ставши дорослою, повинна буде обрати свою сферу діяльності, щоб приносити користь людям і природі. Над цими питаннями вже давно працюють фахівці у багатьох країнах світу, вони мають вже свій апробований досвід.

STEM освіта вже багато років успішно впроваджується і в нашу вітчизняну педагогіку. Якщо уважно простежити розвиток педагогічної думки, то над співзвучними сьогоденню проблемами працювало дуже багато науковців. Зокрема про розвиток наочно-образного мислення, творчої уяви, про поєднання мовленнєвих завдань з практичним конструктивним мисленням, про вирішення інженерних завдань найрізноманітнішими засобами, в тому числі і залучаючи в першу чергу образ, уяву, творчу уяву, говорили психологи завжди.

Зокрема про це можна дізнатися з наукових робіт Л.С. Виготського, Ж. Піаже, С.Л. Рубінштейна. На цьому ж наголошував і О.М. Леонтєв, Д.Б. Подьяков.

Ми нині погоджуємось з науковцями в тому, що наочно-образне мислення має бути у арсеналі людини все своє життя. Саме воно дає поштовх до творчості, винахідливості, бажання змінювати світ, робити його досконалішим і комфортнішим. І, коли дорослій людині інколи буває важко мислити розкуто і природно, по-дитячому, то для дитини – це її природний стан, її стиль, її радісне перебування в соціумі. То ж як не загубити все це? Для цього і маємо STREAM-освіту.

Над її проблемами і вдосконаленням працюють дуже багато науковців у всьому світі. У нас визнаними та досить продуктивними є сучасні науковці та розробники Катерина Крутій та Ірина Стеценко. Саме вони першими підняли питання актуальності та сучасності STREAM-освіти на даному етапі життя та

розвитку суспільства, провели наукові дослідження, у своїх статтях та розробках познайомили із ними та продовжують знайомити вихователів дошкільних закладів, що мають безпосередній і вагомий вплив на становлення та розвиток дошкільників. Крім теоретичних порад та обґрунтувань з даного питання на сьогодні вже є розроблені практичні заняття, бесіди, вправи, що охоплюють усі сфери дитячої діяльності і вчать дітей основам інженерного мислення, розвивають у дітей цікавість, прагнення експериментувати, пробувати, винаходити, шукати своїх, власних вирішень якихось проблем та завдань. Тож, можна сказати, що на сьогодні найбільш актуальною саме для дошкільників стала STREAM-освіта, яка ширше, повніше забезпечує навчання продуктивному критичному мисленню, під час якої багатогранно демонструється краса інженерних рішень, розвивається творча думка та забезпечується використання набутих знань на практиці.

Саме такий напрямок у навчанні та вихованні дітей формує у них загальні наукові уявлення про світ, у якому діти живуть. Він знайомить з інформаційно-комунікативними технологіями, розвиває бажання та вміння експериментувати, конструювати. Важливим для дітей є навчання опрацьовувати текст, розуміючи його зміст, навчання грамоти, математики, різним видам мистецтва. У цьому віці важливо і потрібно розвивати здібності як до точних, так і до гуманітарних наук. Все це закладає основу тому, що дитина зможе в майбутньому вибрати для себе ту діяльність, яку вона виконуватиме залюбки і отримуватиме від цього задоволення.

Діти сьогодення дуже відрізняються своїх одноліток, що жили не так давно, у минулому столітті. Сучасні дошкільники мають набагато більше комунікативних можливостей. Вони розкуті, відкриті, легко ідуть на контракт. Вони жвавіші, активніші, мають багато можливостей у отриманні інформації. Тому для їхнього навчання та виховання вже зовсім не підходять ті ігри, та іграшки, які просто подають та закріплюють якусь інформацію. Вони їм не цікаві. Сучасним дітям треба таку гру, щоб примушувала їх мислити, експериментувати, конструювати, маніпулювати, пробувати, радіти своєму хоч

і невеличкому, хоч і ігровому досягненню чи удачі. Змінилися і вимоги до ігрового середовища, його потрібно наповнити іграшками, речами та матеріалами, які будуть цікавими для дітей, залучатимуть їх до виконання якихось творчих завдань, сприятимуть розвитку дитини. Тому і потрібно вчити дітей не так, як раніше – на занятті, а в повсякденному житті. Діти отримують більше знань, краще запам'ятовують їх та вчаться використовувати практично свої знання, саме під час прогулянок, режимних моментів, ігор з однокласниками. Саме в діяльності вони апробують свої знання, вчаться, пробують, експериментують. Саме в діяльності вони проявляють свої емоції.

Нині усі говорять, як важливо розвивати емоційний інтелект та наскільки це дієве та важливе, аніж просто засвоєні знання. Те, що пройшло через дитячі емоції, залишає набагато більше у дитячій пам'яті. Тому саме це слід використовувати вихователям у своїй роботі для того, щоб підготувати дитину до навчання в школі, до вибору тієї діяльності чи тієї сфери, в якій закладені задатки дитини найкраще розкриваються, в якій вона буде успішною. Не варто забувати, що людина майбутнього має бути багатофункціональною, тобто багато знати і уміти, поєднувати в собі і точного математик а і ніжного лірика. Тож маємо змалечку розвивати у дітей сенсорні здібності. Важко переоцінити той момент у житті малюка, коли він починає активно пізнавати світ. Не менш важливим є логіка, мислення, фантазія.

Тож STREAM – це та перша безпечна та простора платформа, де дитина вчиться вибирати, що їй найбільше подобається, що у неї найкраще виходить, що вона любить робити самостійно, без примусу дорослих. І перебування на цій платформі дозволяє дитині пробувати, помилятися, вчитися, знаходити, проявляти цікавість, шукати відповіді на запитання самостійно, творити.

Ми вже зараз живемо в оточенні техніки. Дуже швидко опановуємо її, звикаємо і вже не уявляємо життя без тієї побутової техніки, яка щоденно нам допомагає вести домашнє господарство. У нас у кожного в руках телефон, що дає нам скільки можливостей! Ми усі користуємося комп'ютером. Двадцять років тому мобільні телефони були в одиниць, як і Інтернет. Світ техніки

розвивається надто стрімко і ми звикаємо до неї, адже вона вивільняє людям час, біологічні ресурси, люди можуть більше часу витратити на спілкування, роботу, творчість... Це з одного боку дуже добре, але з іншого – людству загрожує техногенна катастрофа, якщо вони не справляться із тим, що самі ж створили. Фільми про жахливі війни з роботами та машинами можуть стати реальністю.

Тому ми мусимо подбати про це, навчити людей грамотно, ефективно, доцільно використовувати надбання інженерної думки, вивчити правила безпеки використання пристроїв та чітко їх виконувати. Саме цьому ми повинні навчити дітей ще в дошкільному віці. Адже саме від цього залежить і здоров'я, і навіть життя кожної людини. Саме технологічний прогрес вимагає того, що професія «інженер» стає найбільш затребуваною у суспільстві. Адже інженери не тільки конструюють, винаходять, розробляють та вдосконалюють, а й долучають, використовують механізми та винаходи в усіх сферах діяльності. Інженери зараз потрібні майже в усіх сферах діяльності людини. Ми навчилися помічати обдарованість у дітей до музики, співу, акторського виконання, художніх ремесел.

Ми вчимо дітей змалечку малювати, співати, робити аплікації, ліпити, але як же навчити дітей проявляти свої інженерні здібності? На що треба звертати увагу, щоб помітити, виявити саме такі здібності? Цьому і допоможе активне запровадження STREAM-освіти. Якщо детально розглянути, що саме означає ця абревіатура, то кожен зрозуміє, що особливо складного нічого у цьому немає. Фактично кожен вихователь так чи інакше знайомий із кожною складовою цього напрямку освіти. Складність виникає тільки в тому, щоб усі складові були інтегровані в одне ціле, сприймалися як одне комплексне, цікаве, різнобічне та захоплююче навчання. Адже STREAM – складається з Science, Technology Reading + WRiting Engineering Arts and mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, читання, та письмо, інженерія, мистецтво, математика.

Природничі науки: астрономія, знання про Всесвіт та своє місце у ньому, фізика – наука про структуру матерії, що оточує дитину, її склад, властивості, її роль в організації життя людей, знати явища у неживій природі і деякі їх закономірності. Хімія – це наука про речовини, їх склад, зміни та перетворення під дією якихось чинників, біологія – наука про живу природу, географія, геологія та геофізика. Медицина – наука про людське тіло, його хвороби та збереження здоров'я, валеологічне виховання з раннього віку.

Технології: формування у дітей уявлення про предметно-перетворювальну діяльність людини. Це – і ознайомлення дітей з професіями сьогодення та перспективної їх зміни та розвитку, і найрізноманітніші шляхи отримання інформації та методи її передачі та зберігання, способи її обробки для кращого сприймання та засвоєння, Це розвиток здатності формулювання творчих задумів, усвідомлене, правильне, безпечне користування матеріалами та інструментами, розвиток художньої, пізнавальної та технічної обдарованості, розвиток технічного мислення у процесі творчості, досконалих навичок ручних технік в обробці матеріалів (глина, папір, тканина, дерево...) Ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями, гаджетами.

Читання і письмо: головне полягає в тому, щоб діти розуміли зміст тексту, дитина засвоює підготовчий курс до навчання грамоти, розвиває дрібну моторику, готує руку до письма.

Інжиніринг: проектування, наочне моделювання, конструювання.

Мистецтво: Просторові мистецтва: дизайн, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура, скульптура, художнє фото, графіка, живопис. Часові мистецтва: музика, співи, література. Просторово-часові: театральне мистецтво, кіномистецтво, танцювальне мистецтво.

Математика: кількісні відношення, просторові форми, логіка.

Враховуючи напрямки освіти STREAM найбільш точно задовольняє потреби дошкільнят та молодших школярів. На цьому етапі свого розвитку важливо дати початкові знання дітям найбільш широким аспектом, щоб діти

спробували себе в усіх наукових сферах, визначилися, що їм найбільше подобається, та якими талантами та здібностями вони обдаровані.

Для середньої та старшої школи більше підходить STEFM – адже діти старших класів вже можуть визначитись у своїх уподобаннях, вони вже можуть обирати для вивчення ті предмети, які їм згодяться в опануванні професії. Профільна та вища освіта має свій спектр наук і це STEM.

Як стверджують науковці, зокрема доктор біологічних наук С.В. Савельєв, мозок дитини дозріває нерівномірно. Тому у дошкільнят можуть досить яскраво проявитися якісь здібності – дитина може опанувати мистецтво вокалу, танцю, може гарно малювати, або ж виготовляти рукотворні дива. Якщо їй не запропонувати побути біологом, фізиком чи хіміком, не долучити її до експериментів, або не розповісти про властивості води чи металу, вона може втратити, те, що було закладено у її природу, і суспільство втратить винахідника, талановитого будівельника чи неймовірного інженера-технолога. Дитині потрібно дати спробувати якнайширший спектр використання своєї творчої думки. Не будемо зупинятись, якою надважливою є кожна складова STREAM-освіти. Варто зазначити, як важливо їх інтегрувати у щоденну дитячу діяльність, адже вихователям надважливо, переосмислити усі традиційні підходи до навчання та виховання дітей, взяти за основу щонайперші потреби: пізнати, дослідити, проекспериментувати. А переваги STREAM-освіти очевидні: коли ми будемо навчати дітей не за предметами окремо, а за темами, дитина сприйматиме цілісно матеріал, у неї формуватимуться знання саме про цілісність світу, а не його розкресленість. Дитина бачить і усвідомлює зв'язок між науками, засвоюється дійсно система знань. До того ж, дитина вчиться використовувати та застосовувати свої знання у щоденному житті. Критичне мислення стає для дитини щоденною реальністю. Вона вчиться самостійно вирішувати будь-яку проблему, що, в свою чергу, додає дитині впевненості, у власних силах. У дітей розвивається інтерес до технічних дисциплін вони краще комунікують, змалечку привчаються до командної роботи. Такі діти шукають креативні та інноваційні підходи у своїй діяльності і здатні

проекувати, вигадувати, винаходити. Такі діти адекватно будуть сприймати технологічні інновації у житті, швидко оволодіватимуть новими знаннями та вміннями.

Тож, ми, вихователі, вже сьогодні повинні навчити дітей бути сміливими, творчими, самостійними, цілеспрямованими. Нам треба вчити дитину мати свою власну думку і обґрунтовано захистити її. Це дуже важливо. Адже впевнена у собі дитина зможе в подальшому зробити правильний вибір, зможе якнайкраще проявити себе у подальшому шкільному і дорослому житті.

А щоб виховати дитину майбутнього, власне нам, вихователям, варто пройти цей шлях самостійно. Адже вчитель має спочатку сам оволодіти знаннями, щоб навчити чомусь дитину. Тож нам треба зростати разом із дітьми: постійно вчитися, розвиватися, шукати нові підходи до роботи, оволодіти сьогоднішніми, бодай початковими надбаннями науки і техніки та досягненнями інженерної думки. Нам сьогодні варто пригадати основи тих наук, що ми вивчали, познайомитись із новими досягненнями. Самим бути спостережливими, креативними, творчими, вміти відстоювати власну точку зору, вміти поєднувати непоєднуване. Хотілося б, щоб була належна підтримка саме дошкільного виховання на державному рівні, адже у нас ще не скрізь доступні для дітей такі цікаві хмарні технології, це не завжди ми можемо організувати на належному рівні дослідницьку діяльність дітей, щоб кожен міг власноруч провести експеримент, кожен міг витратити на свій задум достатньо матеріальних ресурсів. Але в арсеналі кожного вихователя є безліч дійових доступних варіантів, адже ми можемо навчати дітей із допомогою LEGO-конструктора, і разом з дітьми накришити вінегрету чи зліпити вареники.

Простору для творчості дуже багато, тож спільними зусиллями разом з батьками ми виростимо покоління дбайливих, економних, добрих, талановитих людей, які, сподіваємось, втримають розвиток нашої цивілізації в певних кордонах і не допустять техногенних катастроф.

Підсумувавши все, що вище сказано, можна зробити такі висновки: STREAM-освіта нині найактуальніше питання в дошкільній педагогіці. Тож

вихователям треба добре вивчити саме це питання, щоб вчити дітей по-новому. Варто змінювати форми роботи, вчити дошкільнят більше в повсякденному житті, аніж під час традиційних занять. А саме заняття з дітьми планувати за темами, а не за предметами і розширювати його в просторі та в часі. Організувати роботу на дитячій допитливості і, щоб вона не втрачалася, підсилювати постійною зміною форм, методів, матеріалів. Наше завдання виховати дослідників, умільців, експериментаторів та творчих людей, які знають і виконують правила, дбають про навколишнє середовище, вміють працювати в команді, відкриті, комунікативні, здатні знайти себе та якнайкраще проявити свої нахили, здібності та таланти.

Мусієнко Алла Ігорівна
вихователь фізичної культури
центру розвитку дитини «Сонечко»
сmt. Драбів Драбівської селищної ради
Черкаської області

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ТЕНДЕНЦІЙ ТА АСОЦІАЦІЙ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті висвітлено опис методів «тенденцій» та «асоціацій», їх значення, вплив та особливості використання під час організації трудового виховання дітей дошкільного віку.

Людина перетворює світ за допомогою праці – фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямованої на задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Трудове виховання – цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. Його завдання полягає у формуванні в дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю.

З перших днів від народження дитини батьки виношують сподівання, що вона виросте гармонійною особистістю, успішним спеціалістом, продовжить їх справу чи реалізує здібності і вміння у самостійно обраній сфері діяльності. На мою думку трудове виховання дітей дошкільного віку передбачає привчання їх до самообслуговування, елементарних трудових дій, ручної і господарської праці. Навіть найпростіший результат трудових зусиль дитини (вимитий посуд, прибрана кімната тощо) сприяє самоусвідомленню дитини, вселяє їй впевненість у собі, прагнення випробувати себе у нових видах діяльності. Нам потрібно пам'ятати. Що навичок необхідно навчати довго і терпляче. Щоб самообслуговування стало нормою, бажанням дітей. Даний вид праці повинен стати обов'язковим.

Я вважаю, що монотонність праці знімається, якщо в неї ввести елементи гри, змагання використовуючи методи «тенденцій» та «асоціацій». Наприклад зробити гру «Хто як працює», для цього ввести різнокольорові фішки, що позначають оцінку роботи: червона – вміє і старається, синя – не вміє, але старається, зелена – більше руками розводить, ніж працює, коричнева – не хоче нічого робити. Важливо, щоб з'явився стимул, який розігріє інтерес, цікавість до праці у дитини. Але батьки вважають, що не слід вчити дитину, як правильно виконувати дії. Ні, батьки повинні виступати інспекторами, вимогливими і добрими. Коли ж починати залучати дитину до самообслуговування і які методи організації виховної діяльності використовувати? Завдання і вміння вміщені в програмі виховання. Але не слід регламентувати трудову діяльність дітей вдома. Слід дозволити дошкільнику вимити підлогу у своїй кімнаті, коли у дитини є бажання. Намагаючись виховати її цілеспрямованою, працелюбною, здатною долати труднощі на шляху до мети, вони покладають сподівання і на досвід дошкільних установ.

Виховання інтересу до праці дорослих, бережливого ставлення до їх результатів, поваги до людини-трудівника. Праця є особливим видом діяльності, спрямованим на створення суспільно значущих результатів. Під час

занять я ознайомлюю дітей з працею дорослих, досить часто використовуючи методи тенденцій та асоціацій, завдяки чому дитина бачить, що за допомогою праці ми можемо здобути те, що бажаємо.

Метод тенденцій по Павлу Амнуель представляє собою отримання фантастичного виведення з порівняння будь-яких предметних проявів процесу розвитку. Для реалізації методу потрібно:

- вибрати дві реальних, але зовні не пов'язаних один з одним, тенденцій і продовжити кожен тенденцію в майбутнє доти, поки вона не стане визначальною компонентою розвитку;
- виявлення суперечностей між обраними тенденціями;
- пошук ідеї (за допомогою будь-якого методу фантазування), що усуває протиріччя.

Наприклад, перша тенденція – людина постійно повинна працювати. Друга – проведення людьми все більшої кількості часу граючись. Продовження першої тенденції призводить до ситуації, коли всі жителі Землі безупинно працюють. Продовження другої – до ситуації, коли все, що людина робить це грає. Очевидна суперечність: людина повинна постійно працювати і одночасно грати в ігри. Протиріччя знімається, якщо всі робочі процеси будуть проходити в ході ігрової діяльності. Це і визначає ситуацію, коли граючись потрібно працювати і таким чином коригувати людську діяльність. Для отримання фантастичних уявлень методом тенденцій не існує ніяких предметних обмежень. Об'єктом фантазії можуть бути все що завгодно. Всі ці об'єкти поєднані з будь-якими методами і прийомами фантазування.

Спостерігається, що результативність творчої трудової діяльності, особливо на етапі генерування нових ідей, істотно підвищується, якщо окрім методу тенденцій використовувати і метод асоціації, що у підсумку породжують по-справжньому продуктивні ідеї рішення проблеми.

У розвитку методу асоціацій умовно було виділено 5 етапів:

1. Етап становлення вільного асоціативного експерименту як методу наукового пізнання (1879-1910).
2. Етап, пов'язаний із появою поняття «асоціативна норма» і виникненням перших асоціативних норм (1910-1954).
3. Психолінгвістичний етап (50-поч. 70 рр. ХХ ст.). З'являється нова дисципліна – психолінгвістика.
4. «Діяльнісний етап» (70-80рр. ХХ ст.). Закладається методологічна психолінгвістична база для опису процесів асоціювання та теоретичних основ асоціативного напрямку у психолінгвістиці.
5. Виникнення асоціативної лінгвістики (з 80 рр. ХХ ст.).

У процесі зародження асоціацій устанавлюються неординарні взаємозв'язки між компонентами розв'язуваної проблеми й елементами зовнішнього світу, включаючи компоненти колишнього досвіду творчої діяльності осіб, які беруть участь у колективному рішенні проблеми, творчої задачі. У результаті процесу зародження нових асоціативних зв'язків і виникають творчі ідеї рішення проблеми.

Для посилення результату необхідно, щоб кожен член групи прагнув запропонувати і пропонував своє слово, поняття, що повинне бути базисом для встановлення асоціативних зв'язків із процесом генерування нових ідей.

Принципи, на які варто спиратися в процесі застосування цього методу:

- вільних асоціацій;
- анти-конформізму;
- відстроченого критичного аналізу.

Опис методу Асоціації:

У цьому методі обмінюються властивостями групи, класи об'єктів і явищ. Після обміну необхідно зробити всілякі слідства, представити нову ситуацію, спробувати вирішити виникаючі протиріччя.

Метод допомагає зменшити психологічну інерцію, пов'язану зі звичними уявленнями і боязню протиріч, дозволяє відпрацювати побудова причинно-наслідкових ланцюжків.

Інструкція:

1. Вибрати об'єкт або клас об'єктів.
2. Записати ознаки об'єктів.
3. Вибрати другий об'єкт або клас об'єктів.
4. Записати ознаки об'єктів другого класу.
5. Поміняти класи об'єктів властивостями.
6. Записати якомога більше наслідків з отриманих поєднань, описати нову ситуацію.
7. Дозволити виникнути протиріччям.

Приклад застосування методу: клас перший – сонячне світло, другий – тварини. Завдання: придумати фантастичну тварину. Якими властивостями володіють сонячне світло? Яскравістю, дивиною, може рухатися дуже швидко. Також має специфічну властивість зігрівати все довкола. Такі тварини можуть спілкуватися один з одним за допомогою яскравих променів.

Писаревська Світлана Григорівна
вихователь Центру розвитку
дитини «Сонечко»
с/т Дрaбів Дрaбівської селищної ради
Черкаської області

БЕЗМЕЖНИЙ СВІТ АСОЦІАЦІЙ

Анотація. У статті висвітлено значення одного з методів ейдетики, який розвиває інтелектуальні здібності дитини. Підвищує ефективність запам'ятовування за допомогою прихованих ейдетичних якостей. Виявляє вміння користуватися нестандартним мисленням, креативністю для

досягнення високих результатів в навчанні та продуктивній діяльності дітей за допомогою асоціативного мислення.

Працюючи з дошкільнятами різного віку розумієш, що іноді діти не можуть повністю засвоїти ту чи іншу інформацію, вони швидко стомлюються через те, що результативність занять не висока. Тому одним з основних питань поставало це підвищення ефективності процесів запам'ятовування інформації різної модальності та її відтворення. Щоб діти могли опанувати інформацію в будь-яких обсягах і при чому зробити процес навчання приємним і цікавим.

Я вирішила спробувати з дітьми своєї групи прийоми ейдетики і зрозуміла, що використовуючи їх, можу досягти значних успіхів у розвитку інтелектуальних здібностей дітей розвиваючи асоціативне мислення. Школа ейдетики пропонує методи розвитку пам'яті, які ґрунтуються на уяві, фантазії, образних асоціаціях, та головне вони з цікавістю сприймаються дітьми. Оскільки заняття мають привабливу ігрову форму, дітям цікаво, вони не стомлюються і швидко засвоюють потрібну інформацію. При цьому залучені всі аналізатори дитини коли можна не лише побачити, а й помацати, почути, скуштувати, понюхати; подавати нове через добре знайомі дітям образи. Отримавши інформацію таким чином, вона надовго залишатиметься в пам'яті. І для того, щоб легко відтворити ту чи іншу інформацію в потрібний момент треба навчитися користуватися своєю пам'яттю. В моїй роботі перш за все я намагаюсь в достатній мірі розвивати асоціативне мислення дошкільників.

Асоціація – в перекладі означає зв'язок. Як правило, коли ми чуємо слово, звук, бачимо колір, відчуваємо щось на дотик, смак, то в нашій уяві виникає зв'язок (цих слів, звуків, дотиків) з іншими, які зустрічалися в нашому житті. Зв'язок з цими словами забезпечує кращий спосіб зберігання та відтворення інформації, яка знаходиться в довготривалій активній пам'яті. Для розвитку асоціативного мислення я використовую ігри, за допомогою яких

в веселій атмосфері навчаю малюків читати, писати. А головне мислити, спостерігати, розмовляти, доводити, розуміти, творити.

Працюючи з дітками перш за все потрібно розуміти асоціативний вибір дитини. Починаючи роботу (особливо якщо це діти молодшої групи) треба допомагати малюкам висловлювати і обґрунтовувати свою думку. Продовжуючи працювати в цьому напрямку необхідно заохочувати і вчити дітей самостійно пояснювати зв'язок двох предметів, при цьому не встановлювати ніяких правил. Наприклад: побачивши на ділянці цибулину, дитина подумала про червоний колір, бо її їдять з борщем, а борщ червоного кольору.

Під час подачі нової інформації треную у дітей асоціативне мислення на основі:

- вільних асоціацій, пов'язаних з предметними образами;
- кольірних асоціацій;
- асоціацій, пов'язаних з геометричними формами;
- тактильних асоціацій;
- предметних асоціацій;
- асоціацій, викликаних друдлами;
- звукових асоціацій;
- смакових асоціацій;
- нюхових асоціацій;
- графічних асоціацій.

В залежності від виду діяльності, дитина використовує ознаки предметів, які вона засвоїла. Наприклад за допомогою гри з кольоровими плямками, в якій вона навчилася розрізняти кольори, дитина використовує ці знання в інших видах діяльності, таких як малюванні, аплікації і т.д.

Зображувальна діяльність та конструювання відносяться до продуктивної діяльності дітей дошкільного віку. В результаті цих видів діяльності є створення дитиною малюнка, аплікації, ліплення, у конструюванні будівлі тощо. Виконуючи ці роботи діти здебільшого спираються на власний досвід, на

власні уявлення про дійсність, тому і створений ними художній образ залежить від особистих якостей дитини.

Судячи з свого досвіду дітям найбільш до вподоби один з видів продуктивної діяльності це дитяче конструювання. Вони з задоволенням споруджують будівлі різного призначення (дорослому важливо пояснювати про призначення споруд), також виготовляють свої улюблені іграшки з різних матеріалів.

Якщо дитина побудувала гараж, дорослий зазначає й спонукає дитину робити відповідні ігрові рухи: «Який великий, гарний гараж. В гараж заїде машина (дитина закочує машину)». Можна спитати, якого кольору машина, вантажівка чи легковик тощо. Якщо дитина захоплена процесом конструювання і не використовує будівлі у грі, а будувати її спонукає інтерес досягнення результату, а не сам результат, то конструювання наближається до зображувальної діяльності. За допомогою дорослого і аналітико-синтетичної діяльності дитина обстежує предмет, основні його якості, вказує на деякі деталі, розрізняє основні частини за розміром і формою, встановлює їх розташування відносно один одного. Діти старшого дошкільного віку у змозі самостійно виділити частини, визначити їх призначення і просторове розташування.

Продуктивні види діяльності відображають і поглиблюють уявлення дітей про оточуючі предмети, сприяють появі розумової і мовленнєвої активності.

Саме використання асоціацій допомагало мені в роботі з формування математичного мислення дошкільнят. «Знайди невідомі цифри» (розшифрувати загадкові написи і викласти у вільну клітинку картку з відповідною цифрою); «На планеті цифр» (знайти контури знайомих цифр); «Сховай цифру в малюнок» (розвивати уяву дітей, здатність бачити в контурі цифри знайомі предмети; вчити уявляти предмети за їх схематичним зображенням); «Асоціації за кольором»; «Духмяні цифри», «В яку геометричну фігуру вписана кожна цифра» – це дуже маленький перелік ейдетичних ігор, які я використовую в роботі з дітьми. Тобто, я підбирала ігри до кожного математичного розділу:

«кількість», «форма», «величина», «простір», «час». Слід зазначити, поняття «час» для дітей – найскладніше, тому що немає наочної форми вираження – неможна сказати дитині: «Ось час, візьми в руку, роздивись, відчуй на дотик». Втім вже у трирічних дітей поступово формуються уявлення про добу (ранок-день, вечір-ніч); про поняття «зараз», «сьогодні», «завтра», «вчора», «було», «є», «буде», «довго», «недовго». Принципи, на які я спиралася добираючи ігри:

- забезпечення пізнавальної мотивації кожної дитини;
- зворотність;
- парність понять (чорний – білий, ніч – день, важкий – легкий, великий – маленький, швидкий – повільний, вгори – вниз, додати – відняти тощо).

Поступово я зрозуміла, що прийоми ейдетики можна використовувати не тільки під час навчальної діяльності, але й на прогулянці, у вільний час, в індивідуальній роботі.

Тактильні та предметні асоціації. Епіграфом до своєї роботи я взяла китайську народну мудрість: «Скажи мені і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю, дай торкнутися – і я зрозумію». Саме такий підхід до роботи з малюками лежить в основі роботи принципу ейдетики, розвитку асоціативного мислення, як тактильні та предметні асоціації. Вивчаючи щось діти прагнуть: подивитися, понюхати, обмацати, перевірити на міцність, спробувати на зуб, смак тощо. Не випадково дітей цього віку називають дослідниками, «чомучками», адже світ такий великий, а в ньому стільки різного...

Предметні асоціації передбачають встановлення зв'язків предметів між собою, або за їхніми ознаками. Для виконання цього прийому необхідно було придбати набір різних предметів: ниточки, палички, трубочки, папірець, шматочки тканини, монети, шишки, каштани, камінці, гудзики тощо. Основна ідея тактильних асоціативних карток полягає в тому, що кожна з них має свою фактуру, матеріал різний: від хутра – до гудзиків (наждачний папір, фланель, фольга, палички, оксамит, гречка, шматочки дроту та інше). Працюючи за цим принципом потрібно вводити картки поступово: у молодшій групі – м'які, колючі, холодні. Створювала асоціації за темами «Плоди», «Тварини», «Одяг».

Можна було пограти навпаки – «У мене є курчатко – про яку табличку ти думав?» (різні картки).

Асоціації пов'язані з геометричними фігурами. Для цього виду роботи я підготувала картинки із зображеннями геометричних фігур та різноманітних предметів. Починаючи працювати над цією темою спочатку вивчали форму предметів, а під час гри пропонувала зорові підказки – предметні картинки. Запитання ставила аналогічно: «У мене є круг. Про які предмети ви подумали?». Вибравши той чи інший предмет дитина повинна пояснити свій вибір. Ці ігри стимулювали мовну активність, робили дітей сміливішими, а найголовніше - формували уміння відстоювати власну думку.

Звукові асоціації. Аудіозаписи звуків, шуму: побутовий шум, звуки природи, музичні, звуки вулиці. В молодшій групі я використовувала «чарівні» мішечки, в яких знаходилися різні предмети, що породжують звуки: целофан (папір), монети, коробочка із пластиковими кульками, дзвіночки. Питання до малюків: «Про що ви подумали, почувши цей звук?», «Про що ви подумали, глянувши на цей ряд предметів – книга, цибуля, їжак, листок» (книга шелестить, цибулю чистиш – шелестить, їжак бігає – шарудить, листя – шелестить). Для дітей середнього та старшого віку проводила такі вправи без участі зорового і тактильного відчуття предметів.

Смакові асоціації. Майже кожний вихователь, грав з дітьми у гру «Відгадай на смак». Але ейдетичний напрямок не передбачає вгадувати. Запитання було таке ж, як раніше: «Про що ви подумали?» (не вгадувати, що це, а порівнювати). Для молодших дошкільнят поступово додавала такі якості предметів як гаряче (тепле), темне (світле), мокре (сухе), тверде (м'яке). В середній групі додавала продукти – солоні, м'які, солодкі, тверді, кислі, тощо. Описуючи предмети, не показуючи їх, задавала питання, що збуджують пам'ять, заставляють дитину знаходити правильні відповіді. Наприклад: «В мене є щось солодке і холодне (морозиво). Про які продукти чи страви ви подумали?», «Чому саме? Аргументуйте».

Нюхові асоціації – найсильніший аналізатор, але працювати стала із старшими дітьми бо у них більше досвіду. Для роботи мені знадобилися предметні зображення та нюхові коробочки з різними ароматами (кава, какао, ваніль, печиво тощо).

Фонетичні асоціації. Сутність цього прийому полягає у вдалому доборі спеціальних асоціацій, максимально співзвучних із певним звуком. Наприклад, за своїм звучанням: свист повітря з насоса нагадує звук [с] – насос повітря видуває: с-с-с, й синю кульку надимає. Працюючи над звуком, вчила дітей ніби «прив'язувати» кожен із них до певного символу, утворюючи асоціативний зв'язок між двома об'єктами.

Легкому вивченню букв алфавіту та навчанню читати сприяє метод оживлення – надання уявному образу властивостей живої істоти. Цей метод допомагає швидко запам'ятовувати букви, перетворивши їх на казкових героїв, цифри та геометричні фігури – на веселих чоловічків. Образи, народжені у грі, яскраво і природно постають в уяві дитини і закарбовуються в пам'яті на все життя.

Працюючи з дошкільнятами з впевненістю можу сказати, що асоціативне мислення є не лише основою гарної пам'яті, а й сприяє розвитку творчої уяви. Розум малюків завжди активний, йому властивий безперервний пошук асоціацій, кожна з яких стає ніби трампліном до відкриття іншої. Якщо дітям допомагати розвивати асоціативне мислення змалку, то згодом ви помітите, що вони будуть успішнішими і знаходитимуть нестандартні рішення в навчанні і в повсякденних ситуаціях, це їх також спонукатиме до мовленнєвої активності, допоможе краще складати розповіді, розв'язувати задачі на логічне мислення, запам'ятовувати іншомовні слова через створення зв'язків з образами, що виникають у їхній уяві.

Тож займайтеся із задоволенням, граючись, фантазуйте поповнюйте свій асоціативний ряд, придумуючи нові ігрові завдання, адаптуючи їх до особливостей своїх вихованців і ви будете задоволені результатом своєї роботи.

Скляр Наталія Василівна
вихователь Центру розвитку
дитини «Сонечко» смт Драбів
Драбівської селищної ради
Черкаської області

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТАПНОЇ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація:** Дана стаття містить в собі міркування, щодо важливості гри у розвитку особистості дітей дошкільного віку, особливо під час конструктивної діяльності або ігор з будівельним матеріалом. В основній частині статті розглянуте питання, щодо особливостей організації поетапної конструктивної діяльності у дітей дошкільного віку в поєднанні з сюжетно-рольовою грою, а також власні спостереження автора. У заключній частині поміщені міркування автора, щодо методичних рекомендацій стосовно організації поетапної конструктивної діяльності у дітей дошкільного віку.*

Провідною діяльністю дошкільного віку є гра. Гра – це такий вид діяльності, який допомагає дітям пізнавати навколишню діяльність завдяки відтворенню дій дорослих. Під час гри активно формуються інтелектуальні, емоційні та вольові якості особистості.

Базовий компонент дошкільної освіти включає в себе одну із основних ліній розвитку – «Гра дитини», яка «передбачає розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень».

Стаючи частиною гри, дитина повністю занурюється у процес, бере на себе відповідальність, стає цілеспрямованою, відчувається комфортно, радісно, а головне – має можливість ініціювати діяльність і розвивати власну ідею, активно взаємодіяти з іншими учасниками гри і в такий спосіб навчатися.

У грі діти розвивають важливі компетентності, які будуть їм необхідні протягом усього життя. Стаючи частиною гри, дитина повністю занурюється у процес, бере на себе відповідальність, стає цілеспрямованою, відчувається комфортно, радісно, а головне – має можливість ініціювати діяльність і

розвивати власну ідею, активно взаємодіяти з іншими учасниками гри і в такий спосіб навчатися. І як результат – діти, які розвиваються через ігровий досвід, мають добре розвинені навички спілкування, командної роботи, вміння генерувати нові ідеї, проявляти ініціативу, критично мислити та оперувати інформацією.

Вже у старшому дошкільному віці вдосконалюються творчі ігри дітей, вони стають багатшими за змістом, різноманітністю та тривалістю. Найвищого розвитку набуває сюжетно-рольова гра: ускладнюються її сюжети, помітнішим стає прояв творчості дитини; з'являються нові види ігор (гра-фантазія, гра-стратегія, гра-імпровізація). Сюжети ігор усе частіше відтворюють реальність, у якій живе дитина; розширюється спектр ігрових ролей, ігрових дій, статево-рольових поведінкових стандартів. Дитина вже здатна: самостійно організувати змістові ігри, створити та змінити відповідно до задуму предметно-ігрове середовище, дотримуватися правил гри. В неї розвинуте вміння об'єднуватись у гру, домовлятися про послідовність спільних дій, відображати характерні риси ігрового образу. Із зацікавленням дошкільники беруть участь в іграх-драматизаціях, конструкторсько-будівельних, настільно-друкованих іграх, які вимагають від них більшої зосередженості та сприяють розвитку мислення, уваги, уваги, уваги.

Дитячими психологами А.Р. Лурія, Т.В. Пеккер, Н.М. Голота, О.П. Терещенко, І.Ю. Резніченко доведено, що якщо в житті дитини не присутній момент образної гри – вона починає неадекватно сприймати навколишній світ, виникає дефект менталітету. За результатами досліджень і спостережень, вчені А.Н. Давидчук, Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста зробили висновок, що збирання конструктора позитивно впливає на дитину більше, ніж малювання та ліплення з пластиліну, тому що при малюванні та іграх з пластиліном результат праці дитини не завжди виходить успішним.

Конструювання та будівельні ігри надають великі можливості для всебічного розвитку особистості дошкільника. Будучи формою практичної діяльності, вони відповідають інтересам і потребам дитини, розвивають мислення, формують вміння самостійно знаходити способи вирішення конструктивних завдань. В процесі конструктивної діяльності діти набувають вміння створювати споруди, діяти колективно: домовлятися про те, що вони будуть будувати і, слідуючи цим домовленостям та поставленої мети, доводити будівництво до кінця, працювати дружно, допомагати один одному порадою, поважати свою працю, а також працю своїх друзів.

У дітей формується художній смак, вміння бачити прекрасне в житті і переносити це в свою конструктивну діяльність правильно, без допомоги дорослого; симетрично розташовувати споруду, прикрашати її та інше.

Опираючись на власний досвід, хочеться відмітити, що рівень конструктивних умінь у дошкільнят неоднаковий, та й захоплюються будівництвом переважно хлопчики. Зазвичай в групі буває 3-4 «досвідчених будівельника», які, як правило, без попереднього обговорення теми вигадують зміст споруди і створюють її в такому вигляді, як їм хочеться. Решта дітей при цьому лише підносять деталі, підкладають їх на вказане місце, прикрашають готову споруду. Зовні все виглядає досить добре: створюються цікаві споруди, діти обіграють їх, не конфліктують між собою в процесі гри. Насправді ж у більшості вихованців будівельні вміння недосконалі, а конструктивні задуми неусвідомлені. Часто такі діти в ході гри змінюють первісний задум. Спорудивши частину споруди, дитина робить паузи: розглядає роботу з усіх боків, підходить до будівельного матеріалу і бере необхідне, переробляє деякі частини, після чого продовжує будувати.

Але навіть «досвідчені будівельники» витрачають багато часу на вдосконалення споруди через те, що у них недостатньо розвинені уявлення про основи та етапи конструювання. Тому я вважаю, що до завдань педагога повинно входити: навчання дітей спільно планувати майбутню роботу; розвивати вміння передбачати, ставити мету; домовлятися про те, хто і що буде будувати, і спільно виконувати задумане; вчити застосовувати конструктивні вміння, отримані на заняттях; користуватися малюнками, фотографіями різних споруд; заохочувати створення будівель, потрібних для гри; вчити поетапно виконувати будівництво задуманої споруди. Велике значення для розвитку будівельних ігор мають заняття з конструювання.

У дошкільнят 3-4 років ще немає достатнього досвіду будівельної гри і вони не завжди досягають результату. Тому на мою думку, педагогу необхідно викликати у них інтерес до цієї діяльності, сформулювати чіткі уявлення про етапи процесу будівництва. Це досягається шляхом розглядання різних будівель, спостережень за роботою будівельників. Увагу дітей звертають на характерні ознаки споруди, пов'язані з її призначенням, наприклад, підкреслюють, що розмір гаража залежить від того, які автомобілі в ньому знаходяться: якщо вантажні, він повинен бути високим і широким, а якщо легкові – низьким і вузьким.

В організації будівельних ігор і керівництві ними вихователь повинен враховувати досвід дітей і те, які заняття плануються на цей період. Педагог спостерігає також за характером ігор кожного вихованця (чи вміє дитина визначати тему споруди, чи домагається результату в здійсненні задуманого, чи здатна грати і будувати спільно з однолітками). Систематичні спостереження, дозволяють визначити, якої допомоги потребують діти, а також прийоми керівництва їх діяльністю. Спираючись на спостереження з власного досвіду,

можу навести приклад: деякі діти захоплюються «чистим» конструюванням. Вони багато разів переробляють, вдосконалюють свої споруди, але не використовують їх в грі. Але велике значення у розвитку дошкільників, повинне мати конструювання, що пов'язане з сюжетно-рольовою грою, особливо у старшому віці.

Позитивне емоційне ставлення дітей до будівельних ігор підтримується участю педагога в них. В ході гри з настільним будівельним матеріалом він може запропонувати дитині спочатку розглянути зразок споруди, а потім придумати свою конструкцію, орієнтуючись на наявний матеріал. Вихователь згадує разом з дитиною, які основні частини повинні бути, пропонує перевірити, які деталі є в наборі, і подумати, як краще використовувати їх для побудови. У разі необхідності він показує, як виконати ту чи іншу частину споруди, нагадує основні прийоми конструювання, підтримує початковий задум, розкриває можливість використання споруди в грі. Саме такий поетапний спосіб побудови задуманої споруди дозволяє дошкільникам розвивати щирий інтерес до гри (і у хлопчиків, і у дівчаток), сприяють швидкому накопиченню будівельного досвіду. Педагог може також використовувати малюнки різних будівель, видів транспорту, мостів, зразки будівель з будівельного матеріалу, а також зведену ним самим і красиво оформлену саморобку. Залучаючи таким шляхом дітей до спільного будівництва, вихователь підводить їх до розуміння того, як результати творчої діяльності можна використовувати в грі: пароплав для гри в «подорож», літак для гри в «аеродром» і т. д.

У будівництві, підпорядкованому сюжету гри, дитяча діяльність за своєю спрямованістю є конструктивно-технічною. Споруда, яку створили діти, має практичне призначення, в той час як сам процес конструювання може носити умовний характер. При такій складній взаємодії між будівельною діяльністю і сюжетними іграми, вихователю часом буває важко врахувати ступінь розвитку ігрового задуму і встановити наявність творчого елемента в конструюванні. Тому в одних випадках він зосереджує увагу дітей на кінцевому результаті не піклуючись про подальший розвиток гри, а в інших, навпаки, підтримуючи сюжет гри, забуває про необхідність надати дітям самостійність і диктує їм способи будівельної роботи. Нерідко і сам педагог виконує головні частини споруди. І те й інше невірно. Дорослий повинен, спираючись на сюжет гри, весь час підтримувати у дітей думку про те, як результати будівництва можуть вплинути на її подальший розвиток.

Важливе значення для створення різних будівель, мають особливості будівельного матеріалу: його розмір, деталі, способи їх з'єднання. Наприклад, спорудження об'єктів великого масштабу, в грі де дійовими особами стають не

ляльки, а самі діти, стимулює розвиток різноманітних ігор, активізує самостійність дошкільнят. Обігравання споруди відповідно до задуму гри, викликає потребу в удосконаленні всієї споруди або окремих його блоків, в створенні нових варіантів об'єктів, а отже, розвиває у дитини розумову активність і самостійність дій.

Спостереження свідчать, що в будівлях, що зводяться дітьми, часто відсутні суттєві частини, необхідні для розвитку змісту гри. Наприклад, пароплав будується в вигляді примітивно викладеного на підлозі контуру-силуету. Єдиний блок на ньому, придатний для розгортання гри, – місце для капітана. При такій конструкції активно діє в грі тільки капітан. Решта дітей пасивна роль матросів і пасажирів ні до чого не зобов'язує, і вони залишають пароплав в будь-який момент, не рахуючись з ходом гри.

Дитині, що не розуміє конструктивно-технічних властивостей споруди, байдуже, що виділити в якості основи, як підпорядкувати їй інші частини. Тому у нього не виникає потреби ні в попередньому аналізі конструктивного завдання в цілому, ні в аналізі її етапів. Так буває в тому випадку, якщо педагог не сформував у вихованців вміння «схоплювати» основні закономірності будівництва споруди, не навчив визначати складові частини конструкції, встановлювати взаємозв'язок основних та другорядних частин, розуміти їх функціональне призначення і представляти кінцевий результат.

Таким чином, розвиток у дітей інтересу до будівельної гри, формування її зв'язку з сюжетно-рольовою грою багато в чому залежать від уміння споруджувати такі споруди, які, в свою чергу, сприяли б розвитку сюжету.

Наявність у дитини потреби перевіряти придатність сконструйованих частин для ігрової діяльності, характеризує наступний етап розвитку зв'язку між будівельною діяльністю і сюжетно-рольовою грою.

На розглянутому вище етапі вирішальний вплив на зв'язок будівельної гри з сюжетно-рольовою, на підтримку інтересу до ігрової діяльності і розвиток самостійності, надав прийом випробування дітьми окремих збудованих частин в ході конструювання задуманої споруди. Завдяки йому діти опановують вміння швидко і точно встановлювати зв'язок між окремими частинами об'єкта. Властивості й придатність матеріалу, відібраного для будівництва споруд, діти оцінюють в грі. Надалі це допомагає їм з меншою витратою часу споруджувати нові, досконаліші в конструктивному відношенні споруди і тривало грати з ними. Помилки усвідомлюються, пояснюються і виправляються з позицій практичного застосування об'єкта.

Ігри, в яких об'єкти споруджуються по частинах, привчають дітей до поетапного будівництва, допомагають перейти до ігор за власним задумом (без зразка). У грі за задумом діти, визначивши для себе суттєві зв'язки і відносини,

намагаються подумки створити образ майбутньої споруди, передбачити хід роботи. З'являється словесне планування. Фіксація словом головних елементів споруди позитивно позначається на послідовності її спорудження. План допомагає контролювати хід роботи. Щоб зафіксувати в свідомості і пам'яті вихованців етапи спорудження задуманої споруди, педагог запитує їх, що потрібно робити спочатку, що потім, чому так краще робити тощо.

Система занять по конструюванню з будівельних матеріалів повинна ґрунтуватися на поступовому ускладненні завдань. Для того щоб навчити дітей основним прийомам конструювання, рекомендую таку методику організації ступеневої конструктивної діяльності:

- Спорудження будівлі вихователем з показом дітям всіх прийомів і поясненням дій;
- Показ зразка готової споруди, виконаної вихователем, з подальшим аналізом складових її елементів;
- Використання готової споруди як приклад, що показує, як можна виконати предмет з будівельного матеріалу;
- Показ окремих прийомів конструювання;
- Завершення дітьми зразка споруди, виконаної вихователем частково;
- Повідомлення дітям теми споруди із зазначенням умов, які потрібно виконати (наприклад, розмір споруди повинен відповідати розмірам іграшок, які належить в ній розмістити);
- Спорудження дітьми споруд за власним задумом.

З наведених вище рекомендацій, щодо організації ступеневої конструктивної діяльності, видно, що ускладнення завдань полягає головним чином в тому, що слід вести дошкільників від наслідування дій дорослого, до самостійного вирішення конструктивних завдань різного рівня складності.

Необхідно також відзначити, що, використовуючи ті чи інші прийоми керівництва дитячою діяльністю, педагог повинен орієнтуватися на складність побудови і спосіб з'єднання деталей (чи знайомий він дітям, складний або простий). В усіх випадках, дітей слід привчати до аналізу побудови: з яких частин вона складається, в якій послідовності її потрібно споруджувати.

Отже, по мірі оволодіння дітьми конструктивними вміннями, їм слід пропонувати все більш складні завдання для самостійного рішення. Наприклад продумати, які деталі можна використовувати для стін, як побудувати будинок, щоб в ньому розмістилися 2 ляльки або гараж для двох-трьох автомобілів; самостійно закінчити будівництво, орієнтуючись на показ педагогом необхідних прийомів. Одна з важливих умов ефективності навчання – правильна організація поетапної конструктивної діяльності дошкільників, як під час заняття, так і поза ним.

Важливим показником рівня розвитку, конструктивної діяльності є вміння дитини творчо створювати різні варіації побудови. Це стає можливим, коли уявлення про предмети набувають не тільки чіткий, але і узагальнений характер.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Амнуель П.Р. Короткий навчальний посібник для винахідників та інженерів URL: <http://www.vikent.ru/correct-link/> (дата звернення: 15.02.2020).
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Гавриш Н.В. Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти. *Вісник Дніпропетровського університету економіки та права ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. №1. С.16-20
4. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник / упоряд. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018.
5. Крутій К., Маковецька Н. Інноваційна діяльність у сучасному ДНЗ: методичний аспект. *Палітра педагога*. 2005
6. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення. *Дошкільне виховання*. 2016. №1. С 3-7.
7. Лурія А.Р. Розвиток конструктивної діяльності дошкільника. *Питання психології*. 2005. №7 С. 27-32

8. Маричева О.Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». Навчально-методичний посібник /О.Б. Маричева, – Вінниця: ММК, 2017. 47с
9. Матюгін І.Ю. Школа ейдетики. Зорова, тактильна, нюхова пам'ять. М.:Ейдос, 1994.
10. Михайлов В.А. Розвиток творчої уяви: методичні вказівки до практикуму. Чебоксари, 1980.
11. Пащенко О. Асоціативне мислення. *Дошкільне виховання*. 2008. № 12. С. 24-25
12. Пащенко О. Звукові, смакові, нюхові асоціації. *Дошкільне виховання*. 2009. № 2
13. Пащенко О. Тактильні та предметні асоціації. *Дошкільне виховання*. 2009. № 1
14. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / Рома О.Ю., Близнюк В.Ю., Борук О.П. the LEGO Foundation, 2016. 140 с.
15. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд: О.М. Байер, Л.В. Батліна, А.М. Богуш та ін; наук, керівник акад. А.М. Богуш; за заг. ред. Л.В. Батліної. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 161 с.
16. Сеніна О.А., Лебеденко Л.Т. Розвиток пізнавальної сфери дітей дошкільного віку засобами ейдетики. Запоріжжя, 2018
17. Собко Л. Розвиваємо асоціативне мислення: дидактичні ігри з використанням прийомів ейдетики. *Палітра педагога*, 2017. № 3.
18. Стеценко І. Світанки у природі та мистецтві. *Дошкільне виховання*, 2015. № 12. С. 14-17.

ЗМІСТ

I	ВСТУП	3
II	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	5
1.	<i>Максименко С.О.</i> STREAM-освіта – важливо і на часі	5
2.	<i>Мусієнко А.І.</i> Використання методу тенденцій та асоціацій під час організації трудового виховання дітей дошкільного віку	13
3.	<i>Писаревська С.Г.</i> Безмежний світ асоціацій	17
4.	<i>Скляр Н. В.</i> Особливості організації поетапної конструктивної діяльності у дітей дошкільного віку	24
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30